

Nr 668

Av herr Wallmark och fröken Stenberg, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Styrelsen för teknisk utveckling.

I Kungl. Maj:ts proposition 1968: 68 föreslogs bl. a. inrättandet av styrelsen för teknisk utveckling. Vidare föreslogs att till styrelsen skulle anvisas anslag på tillsammans 53,2 milj. kronor för budgetåret 1968/69. I motiveringarna trycktes starkt på önskvärdheten av en ökad satsning på teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. Denna betraktades som ett viktigt led i den aktiva näringspolitik, som hittills kommit till uttryck i bl. a. bildandet av en statlig investeringsbank. Propositionen antogs i de nämnda punkterna av en enig riksdag.

I statsverkspropositionen år 1969 föreslås att anslaget till Styrelsen för teknisk utveckling ökas till 70 milj. kronor för budgetåret 1969/70. Av ökningen är emellertid ca 6,5 milj. kronor löneomräkning m. m., varför den verkliga ökningen begränsar sig till ca 10,3 milj. kronor. Departementschefen anger vidare att han vid beräkning av medelsbehovet tagit hänsyn till det stöd som förutses utgå till långsiktig forskning vid AB Atomenergis forskningsstation i Studsvik. Kostnaderna för denna forskning beräknas för innevarande budgetår till 12,6 milj. kronor, finansierat över anslaget till AB Atomenergi. Från och med budgetåret 1969/70 föreslås finansieringen gå över anslaget till Styrelsen för teknisk utveckling.

På grund av omläggning av redovisningsprinciperna är en mer detaljerad jämförelse av anslagen för budgetåren 1968/69 och 1969/70 svår att göra. I stora drag är det dock helt klart att om styrelsen för teknisk utveckling under budgetåret 1969/70 skall finansiera en i övrigt oförändrad forskning, måste detta enligt förslaget i statsverkspropositionen ske till priset av en väsentligt reducerad omfattning av den långsiktiga forskningen i Studsvik.

Styrelsen för teknisk utveckling förvaltar även malmfondens medel och de tillgångar som övertagits från INFOR. Till malmfonden har avsatts 10 milj. kronor per år ur vinsten från LKAB:s verksamhet. Departementschefen föreslår, att utöver de 10 milj. kronor som förutsätts bli avsatta till malmfonden år 1969, styrelsen under budgetåret 1969/70 även skall få disponera 2/3 av den förutsatta avsättningen för 1970. Departementschefen förordar vidare att villkoren för lån ur INFOR:s medel ändras på sådant sätt att ett ökat utnyttjande av tillgångarna kommer till stånd. Dessa till-

gångar, som då INFOR inrättades år 1964 uppgick till 20 milj. kronor, var vid utgången av föregående år ca 14 milj. kronor.

Malmfondsmedel utgår i form av bidrag med villkorlig återbetalnings-skyldighet, och INFOR:s medel får användas till räntebelagda lån. Bägge dessa finansieringsmöjligheter syftar emellertid till att stödja industriellt utvecklingsarbete. Den temporära förstärkningen av styrelsens resurser i detta avseende påverkar således inte den tekniska forskningens finansieringsmöjligheter.

Att bestämma den önskvärda omfattningen av statens stöd till teknisk forskning är inte någon enkel sak. Vissa tekniska och ekonomiska teoretiker hävdar dock att detta är principiellt möjligt på statistisk grund om erforderliga statistiska data funnes tillgängliga. Utan att gå djupare in på några teoretiska resonemang kan man dock få vissa hållpunkter för en bedömning av stödets omfattning.

Det är ett allmänt omvittnat och accepterat förhållande att den ekonomiska tillväxten i allmänhet och utvecklingen av många speciella samhällssektorer, t. ex. miljövård och sjukvård, i hög grad är betingade av den tekniska utvecklingen. En förutsättning för att angelägna samhällsmål skall kunna nås är således en fortsatt snabb teknisk utveckling, vilket i sin tur kräver ett ständigt tillflöde av ny teknisk kunskap från den tekniska forskningen. Rent allmänt kan man sålunda säga att en ökad satsning på teknisk forskning skapar möjligheter till en snabbare teknisk utveckling.

Att enbart satsa finansiella resurser på teknisk forskning är emellertid inte någon garanti för att de önskade samhällsmålen uppnås. Det krävs också goda uppslag till forskningsprojekt, välutbildad personal till att genomföra dem, finansiella och organisatoriska resurser för att ta hand om forskningsresultaten och utveckla dem till nya produkter, metoder och system och för att göra och utnyttja de investeringar som krävs för produktion och marknadsföring. De finansiella resurser som satsas på teknisk forskning är således endast en länk i den tekniska utvecklingens kedja.

Den tekniska forskningen tjänar emellertid inte enbart syftet att producera ny teknisk kunskap för direkt användning i den tekniska utvecklingen. Forskningen skall också tjäna till utbildning av kvalificerat folk, så att de får möjlighet att på ett meningsfullt sätt tillgodogöra sig de forskningsresultat, som framkommer på andra håll i världen. Det är en omvittnad erfarenhet att den tekniska forskningen i ett litet land kanske i större omfattning tjänar detta senare syfte än det första.

Industriföretagens huvudsakliga uppgift är att producera och marknadsföra produkter, metoder och system samt numera i ökande omfattning även tjänster. För att följa med i konkurrensen och för att bidra till framåtskridandet i samhället krävs att industriföretagen har en teknisk utveckling, syftande till nya, bättre och billigare produkter, metoder, system och tjänster. För detta krävs tillgång till forskningsresultat, men erfarenheten har

visat, att den forskningsinsats företagen själva är benägna till är betydligt mindre än den som anses samhällsekonomiskt önskvärd med hänsyn till framstegstakten. Man kan också uttrycka detta så, att företagens situation manar till ett kortsiktigare tänkande än det samhället med sina större resurser och vidare perspektiv har anledning iakttaga.

Detta har i alla industrialiserade länder lett till omfattande statliga insatser på de långsiktiga utvecklingsfaktorerna, i första hand utbildningen, men under de senaste decennierna i allt mer ökad omfattning också forskningen. Karakteriserande för en välavvägd statlig insats blir då naturligen att de olika länkarna i utvecklingskedjan är jämnstarka. Med lämpliga prognos- och planeringsinstrument kan insatserna avvägas så att man i stor utsträckning undviker obalansproblem, t. ex. brist eller överskott på arbetskraft med kvalificerad utbildning, otillräckliga finansiella eller organisatoriska resurser för att nyttiggöra forskningsresultat eller brist på forskningsresultat för att realisera angelägna samhällsmål.

Den aktuella situationen i Sverige synes vara att den svagaste länken i kedjan är de finansiella resurser som satsas på forskningen. Styrelsen för teknisk utveckling redovisar för budgetåret 1967/68 ett ansökt belopp för tekniska forskningsprojekt som är 2,5 gånger det tillgängliga anslaget, och utvecklingen pekar på att det ansökta beloppet ökar i allt snabbare takt. För närvarande råder ett överskott på arbetskraft med kvalificerad utbildning av det slag som kan nyttiggöras inom teknisk forskning, och detta överskott tenderar att öka med den högre tekniska utbildningens expansion. Önskemålet om nya forskningsresultat föreligger påtagligt inom många samhällsområden, däribland den försummade miljövården, vilket departementschefen själv påpekar.

Av speciellt intresse i sammanhanget är industrins investeringssituation. Investeringsvolymen har stagnerat på i stort sett samma absoluta nivå under tre år och prognoserna pekar inte på någon förändring under 1969. Man kan naturligtvis diskutera om det inflytande olika orsaker har på detta förhållande. En orsak torde dock vara att industrin i brist på aktuella forsknings- och utvecklingsresultat saknar lönsamma projekt att investera i. En ökad satsning på teknisk forskning ger naturligtvis inte omedelbart lönsamma investeringsobjekt, men torde å andra sidan vara en ofrånkomlig förutsättning för att investeringsvolymen på lång sikt skall utveckla sig så som den önskade ekonomiska tillväxttakten kräver.

Psykologiska faktorerers inflytande på företagens investeringar är ofta dominerande, då investeringarna i stor utsträckning baserar sig på förväntningar om framtiden. Det är inte osannolikt att regeringens deklARATIONER om en aktiv näringspolitik och ett ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete har skapat en avvaktande attityd hos företagen med avseende på deras långsiktiga engagemang, intill dess innebörden av regeringens deklARATIONER klarare framgår. Om den reella innebör-

den visar sig vara ett ökat statligt stöd, är det naturligt om företagens egen benägenhet till forskning och utveckling minskar, dock troligen inte mer än att nettoresultatet blir en mindre ökning.

Då tillgången på forskningsprojekt är god, arbetskraft med kvalificerad utbildning finns i tillräcklig omfattning och på grund av den låga investeringsnivån företagens finansiella och organisatoriska resurser att nyttiggöra forskningsresultaten synes goda, innebär ett finansiellt stöd till den tekniska forskningen en marginalinsats, som sannolikt kommer att uppvisa en mycket god lönsamhet. Ett otillräckligt stöd kommer å andra sidan att innebära ett slöseri genom bristande utnyttjande av de övriga utvecklingsfaktorerna. På lång sikt torde det vara nödvändigt med större insatser i teknisk forskning, därpå baserad utveckling och produktiva och lönsamma investeringar, om en önskad ekonomisk tillväxttakt skall kunna bibehållas. Inom många samhällssektorer existerar angelägna mål, vilkas förverkligande kräver avsevärt ökade insatser i teknisk forskning och utveckling. Att en otillräcklig insats i teknisk forskning torde försämra den svenska industris internationella konkurrenskraft torde vara ställt utom varje diskussion.

Ett för många tungt vägande skäl till ökat statligt stöd åt teknisk forskning är att avgörande för en meningsfull sysselsättning åt dem som nu och i framtiden får teknisk utbildning är en ökad omfattning i samhället av teknisk forskning och utveckling. Alla existerande prognoser understryker klart detta förhållande.

Det finansiella stödet till den tekniska forskningen bör följaktligen under nuvarande omständigheter ökas i den takt det med hänsyn till andra omständigheter är möjligt. Styrelsen för teknisk utveckling bör således för budgetåret 1969/70 anvisas ett reservationsanslag i enlighet med styrelsens anmälan om medelsbehov, dvs. 97 507 000 kronor. Den omständigheten att finansieringen av den långsiktiga forskningen vid AB Atomenergi flyttas från detta bolag till styrelsen för teknisk utveckling, för att möjliggöra en samordning på lång sikt med andra forskningsprojekt, torde på kort sikt inte nämnvärt belasta styrelsen. Om det är önskvärt att den finansiella volymen av denna långsiktiga forskning snabbt reduceras, bör detta ske i den takt dessa projekts finansiella bundenhet kräver och utredas i särskild ordning. Härefter kan kvarvarande anslagspost läggas till styrelsens budget.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta att till Styrelsen för teknisk utveckling för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 97 507 000 kronor.

Stockholm den 28 januari 1969

Gunnar Wallmark (m)

Gunvor Stenberg (m)